

Başvuru	:	09.05.2018
Kabul	:	01.07.2018

Doi: 10.26650/artsanat.2018.10.0010

Batı Resminde İntihar Betimleri Üzerine Bazı Düşünceler

Simge Özer Pınarbaşı *

 orcid.org/ 0000-0003-2761-454C

Öz

İntihar, Antik dönemden başlayarak resim sanatının konularından biridir. Ajax, Priamus ve Thisbe Yunan-Roma mitolojisinin intihar eden figürleridir. Ajax gururu yüzünden kılıcının üzerine kendini bırakarak intihar etmiştir. Pyramus ve Thisbe ise trajik bir yanlış anlamının kurbanı olmuşlardır. Hristiyanlıkta ise intihar bir günah olarak kabul edilir ve Yahuda, Zimri, Ahitofel, Kutsal Kitap'ın intihar eden hainleridir. Samson ve Abimelek ise gurur ve intikam nedeniyle intihar etmişlerdir. Bunlar arasında Yahuda'nın intiharı Batı sanatında en çok resimlenen intihar sahnesidir. Bu resimlerde Yahuda Erguvan ağacına kendini asmış şeytan gelip ruhunu almaktadır. Ressamlar genellikle bu hain figürün yüzünü çirkinleştirmişlerdir. Erken Rönesans ressamı Giotto, Padua'daki Scrovegni Şapeli'nde Kutsal Kitap ve mitolojinin dışında yeni bir intihar eden alegorik umutsuzluk figürü betimlemiştir. Bu, kendisini bir ipe asmış bir kadın figürüdür ve bir şeytan gelip onun ruhunu almaktadır. Giotto'dan sonra Batı sanatında pek çok intihar eden kadın resimleri yapılmaya başlanır. Bunlar Lucretia, Sophonisba ve Kleopatra gibi tarihin güzel ve erdemli kadınlarıdır. Rönesans'tan 18. yüzyıla kadar süren bu resimler bir yandan kadın güzelliğini vurgularken öte yandan da intiharın kadınlara özgü bir zayıflık olarak algılanmasına neden olurlar. Ancak 18. yüzyılda sanatta intihar yeniden erkeklere özgü bir eylem haline gelmiştir. Dönemin sanatçılarının intihara yaklaşımı, soylu bir amaç uğruna intiharı seçen erdemli kişileri gösterip, idealler uğruna ölüme gidilebileceğini vurgulamaktır. Böylece intiharın "idealize edilmesi" yolunda ilk çabaların bu dönemde varolduğu gözlenir. Bu idealizasyon çabası 19. yüzyılda meyvesini verecek, intihar bu yüzyılda yüceltilecektir. Dönemin intihar konusunu işleyen resimlerinde bu olguya farklı iki bakış açısı getirildiği görülür. Bu bakış açılarından biri, intiharı "romantik bir eylem" olarak ele almaktır. Bunun örneğini Henry Wallis'in Chatterton'ın Ölümü adlı resminde görürüz. Genç şairin ölümü biçimsel olarak idealize edilmiştir. Öteki bakış açısı ise intiharı yalnızca bir eylem olarak veren Manet'nin İntihar adlı resminde karşımıza çıkar. Yüceltme ya da idealize etme söz konusu değildir. İki dünya savaşı arasında yaşayan 20. yüzyıl sanatçılarında da intihara iki farklı bakış görülür. Bunlardan biri Otto Dix ve George Grosz'un yaptığı gibi ciddiye almayıp karikatürleştirmektir. Diğeri ise Andy Warhol'un yaptığı gibi sıradan bir insanın intiharını ele alıp onu ikonize etmektir. 20. yüzyıl sanatçısının imgeleminde intihar artık gurur, umutsuzluk ya da soylu amaçlar uğruna işlenecek bir günah (!) değil, sıradan insanın yaşamını sonlandırmasının bir yoludur.

Anahtar Kelimeler

İntihar • Yahuda • Chatterton • Wallis • Warhol

---

* Simge Özer Pınarbaşı (Doç. Dr.), İstanbul Üniversitesi, Genel Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye.
Eposta: simgeozer@gmail.com

Atıf: ÖZER PINARBAŞI, Simge, "Batı Resminde İntihar Betimleri Üzerine Bazı Düşünceler", **Art Sanat**, 10, 2018, s. 236–268.

Some Considerations of Western Painting's Depiction of Suicide

Abstract

Since ancient times, suicide has been one artistic theme. Ajax, Pyramus, and Thisbe, for instance, are suicidal figures in Greek and Roman mythology. Because of his pride, Ajax killed himself with his sword. Ancient lovers Pyramus and Thisbe killed themselves because of a tragic misunderstanding. In Christianity, suicide is considered a sin, and Judas, Zimri, and Ahitophel are suicidal traitors in the Holy Bible. Samson and Abimelech killed themselves from pride and for revenge. Among these figures, however, Judas is the most painted: He hangs himself from “the Judas tree,” and a demon takes his soul. Generally, artists painted him with an ugly face to represent his treason. Early renaissance painter Giotto described a new suicidal allegorical figure of despair in Scrovegni Chapel at Padua—outside of the Holy Bible and mythology—a female figure who hanged herself with a rope, with a demon appearing to take her soul. After Giotto, many suicidal paintings of women began to appear in Western art. These depict beautiful and virtuous women of history like Lucretia, Sophonisba, and Cleopatra. From the Renaissance until the 18th century, such paintings emphasized female beauty on the one hand and suicide on the other, causing suicide to be perceived as a weakness specific to women. In the 18th century, however, suicide again became an action specific to men because French neo-classical artists painted historical subjects. These artists' approach shows virtuous people choosing death for a noble cause and emphasizes death for an ideal. Thus in this period existed the first efforts to “idealize” suicide. In the 19th century, this idealization came to fruition, and suicide was exalted through two perspectives; one was suicide as a “romantic act.” An example is the formally idealized depiction “Henry Wallis Chatterton's Death.” The other perspective is exemplified in “Manet's Suicide,” which presents suicide as simply an action; rather than sublimation or aesthetic idealization, there is antagonism. In the 20th century, artists between the two world wars also presented two perspectives on suicide. Some, like Otto Dix and George Grosz, were not serious, but caricatured the act. Another perspective was to iconize an ordinary person's suicide, as Andy Warhol did. In the 20th century artistic imagination, suicide was no longer a sin committed out of pride, from hopelessness, or for noble purposes, but simply as a way of ending ordinary human life.

Keywords

Suicide • Judas • Chatterton • Wallis • Warhol

Albert Camus'nün (1913-1960) 2. Dünya Savaşı ortalarında yayınladığı *Sisifos Söyleni* adlı kitabı "...Gerçekten önemli bir tek felsefe sorunu vardır, intihar. Yaşamın yaşanmaya değip değmediği konusunda bir yargıya varmak felsefenin temel sorusuna yanıt vermektir..." diye başlar. Yazar, böylece intiharı bir felsefe sorunu olarak ele aldığını ortaya koyar. Oysa intihar hep psikolojinin sorunu olagelmıştır. Camus'den önce intiharı ele alan filozoflar da olmuştur, ancak onlar, kişinin yaşam hakkı üzerinde söz sahibi olup olmadığını, bu girişimin erdemli olup olmadığını sorgulamışlardır. Camus, ilk kez intiharı felsefenin başlıca bir sorunu olarak ele almıştır.

G.1- "Ajax'ın İntiharı", y. İ.Ö. 400-350, Kırmızı Figürlü Etrüsk Vazosu, British Museum, Londra
(Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ajax_suicide_BM_F480.jpg)

İlk kez 20. yy. ortalarında bir felsefe sorunu olarak ortaya konan intiharın, Batı sanatı tarihi boyunca hangi bağlamlarda ve nasıl ele alındığına bakıldığında ilginç bir gelişim süreci ve dönüşüm görülmektedir. İntihar, Antik dönemden başlayarak resim sanatının konularından biridir. British Museum'da bulunan ve İ.Ö. 400-350 yıllarına tarihlenen bir vazo resmi, kendini kılıcının üzerine bırakarak intihar eden Ajax'ı gösterir (G.1). Ajax, Antik Yunan mitolojisinin gururlu, erdemli bir figürüdür, intiharı da gururu yüzündendir. Bir bunalım geçirmiştir geçirmesine ama intiharı bunalımdan değil, kendine gelince ne yaptığını görüp, gülünç duruma

¹ Albert Camus, *Sisifos Söyleni*, İstanbul, Can Yayınları, 2010, s. 15

düşmesindedir. Geçirdiği bunalım sonucu Akha ordusuna saldırdığını sanıp bir sığır sürüsünü öldürmüştür. Kendine gelince de gördüğü bu manzarayı hazmedememiş, kendini kılıcının üzerine atarak canına kıymıştır². Ovidius'un öyküsünü anlattığı Pyramus ve Thisbe ise kavuşamayan şanssız aşıklardır (G.2). Kaçmaya karar verirler önce Thisbe buluşma yerine gelir, bir aslan görünce korkarak kaçır ama örtüsünü düşürür. Aslan kanlı ağızıyla bu örtüyü parçalar. Pyramus gelip de bunu görünce sevgilisinin aslan tarafından öldürüldüğünü düşünüp kılıcını göğsüne saplar. Sevgilisini o halde bulan Thisbe de aynı kılıçla yaşamına son verir³.

---

² Azra Erhat, **Mitoloji Sözlüğü**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1978, s. 19

³ **A.g.e.**, s. 283-284

G.2- "Pyramus ve Thisbe", 79, Fresk, Loreius Tiburtinus Evi, Pompei
(Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pyramus_and_Thisbe_Pompeii.jpg)

Antik dünyada intiharin gururlu kişilere ve kavuşamayan aşıklara göre bir eylem olarak sunulmasına karşılık, Hristiyanlık intihara olumlu bir eylem olarak bakmaz. Aquinolu Tommaso (y. 1225-1274) intiharı insan öldürmek olarak görür ve Tanrı'nın armağanı olan yaşamın reddedilmesini günah olarak niteler 4. Kutsal Kitap'ta sözü edilen intiharların en bilineni İsa'yı

---

4 T. Aquinas, **Summa Theologiae 2a2ae**, question 64, article 5 (Çevrimiçi)
<https://ethicsofsuicide.lib.utah.edu/selections/thomas-aquinas/> 11 Mayıs 2017

para karşılığında ele veren Havari Yahuda Eskariyot'un intiharıdır 5. Yahuda'nın intiharı seçmesinin nedeni olarak İsa'nın yakalanması üzerine "nadim olması" (pişman) gösterilir. Onun pişman olup kendini bir erguvan ağacına astığı söylenir. Bu söylenceye göre, erguvan beyaz çiçekleri olan bir ağaçken, Yahuda'nın bu eyleminden sonra kızarmıştır 6. Hristiyan resim sanatında bu intihar sıklıkla ele alınmıştır. Bazı sahnelerde ağaçta asılı Yahuda'nın yanına bir şeytanın gelip, onun içini açtığı ve küçük boyutlu bir adam olarak betimlenen ruhunu aldığı gösterilir (G.3). Genellikle çirkin ve korkunç bir biçimde betimlenen Yahuda'nın öyküsünün anlatıldığı bu resimler, ihanetin sonucunun nasıl olduğu konusunda bir mesaj verir.

G.3- Giovanni Canavesio, "Yahuda'nın İntiharı", y. 1492, Fresk, Notre Dame des Fontain Şapeli, La Brigue, Fransa
(Kaynak: https://www.wikiwand.com/en/File:Der_geh%C3%A4ngte_Judas.jpg)

⁵ **Kitabı Mukaddes**, Matta 27;3-5

⁶ (Çevrimiçi) <https://www.mepa.org.mt/judastree> 11 Mayıs 2017

Kutsal Kitap'ta sözü edilen öteki intiharlar daha az betimlenmişlerdir. Bunlardan biri, saçları kesilince gücünü yitiren Samson'un kendisinin de altında kalacağını bilerek gözlerini kör eden Filistinliler'in bulunduğu yapıyı yıkarak ölüme gitmesidir ⁷. Bu sahnenin ender betimlerinden biri Romantik sanatçı Gustave Doré'nin (1832-1883) resimlediği İncil'de karşımıza çıkar (G.4). Samson'un öyküsünü ele alan ressamlar çoğunlukla saçının kesilmesi ve gözlerinin kör edilmesi sahnelerini işlemişlerdir. Samson'un intiharı ise pek ele alınmamıştır. Bunun nedeni büyük olasılıkla diğer sahnelerin daha ahlaki mesajlar veriyor olmasıdır. Ayrıca bir yapının yıkılışıyla gerçekleşen bir intiharı göstermek de resimsel açıdan biraz zorlayıcıdır. Dolayısıyla kitap resimleri dışında pek resimlenmese de kendisiyle birlikte düşmanlarını da öldürerek ölüme gitmeyi seçen Samson'un intiharının, oç alma nedeniyle gerçekleştiği söylenebilir .

---

⁷ **Kitabı Mukaddes**, Hakimler 16;28-31

G.4- Gustave Doré, " Samson'un İntiharı", Holy Bible with Illustrations by Gustave Doré, London: Cassel, Petter, Galpin, 1866
(Kaynak: <https://www.wikiart.org/en/gustave-dore/death-of-samson-1866>)

Kutsal Kitap'ta sözü edilen ama ender resimlenen intihar öykülerinden bir diğeri Abimelek'in taş atıp kafasını kıran bir kadının elinden ölmektense uşağına kendini öldürtmesidir. Bu öykünün ele alındığı bir Ortaçağ minyatüründe sol tarafta kulenin tepesinden taş atan bir kadın altta ise başına taş isabet eden Abimelek gösterilmiş; ama uşağın onu öldürmesi gösterilmemiştir (G.5).

G.5- Anonim, Abimelek'in Ölümü, y.1244-1254, Minyatür, The Morgan Library & Museum, NY, MS M.638 fol.14r (Kaynak: <http://ica.themorgan.org/manuscript/page/27/158530>)

19. yy.' da aynı konuyu resimleyen sanatçı Gustave Doré de başına taş isabet eden Abimelek'i uşağına yalvarırken göstermiş; ölümünün ne şekilde olduğunu vermemiştir (G.6). Kutsal Kitap'ta sözü edilen bu intihar, gurur nedeniyle gerçekleşen bir intihardır.

G.6- Gustave Doré, "Abimelek'in Ölümü", 1866, Holy Bible with Illustrations by Gustave Doré, London: Cassel, Petter, Galpin

(Kaynak: <https://www.wikiart.org/en/gustave-dore/the-death-of-abimelech>)

Kutsal Kitap'ta geçen bir başka intihar öyküsü Davud'a ihanet eden Ahitofel'in kendini asmasıdır 9. Ahitofel, minyatürlerde Yahuda'ya benzer biçimde ağaçta asılı olarak gösterilir, şeytan da yanbaşındadır (G.7).

G.7- Anonim, "Ahitofel'in Ölümü", Book of Hours, y. 1500, Minyatür, The Morgan Library & Museum, NY, MS H.5 fol. 88v

(Kaynak: <http://ica.themorgan.org/manuscript/page/176/76991>)

Kutsal Kitap'ta yedi gün krallık yapan hain Zimri'nin de kral eviyle birlikte kendini yakarak intihar ettiği anlatılır 10. Ender resimlenen bu sahne bazı gravürlerde karşımıza çıkar (G.8).

9 **Kitabı Mukaddes**, II. Samuel 17; 23

10 **Kitabı Mukaddes**, I. Krallar 16:15-20

G.8- Anonim, "Zimri'nin Kendini Yakışı", Gravür, 19. yy., Özel Koleksiyon
(Kaynak: <https://www.alamy.com/stock-photo-zimris-revolt-8247258.html>)

Böylece Kutsal Kitap, iki farklı intihar nedeni sunmaktadır: hainler pişmanlıktan, gururlular da ya gururlarından ya da öç alma isteklerinden dolayı intihar etmektedirler. Yahuda'nın intiharı dışında kalan intiharlar genellikle kitap ressamı (minyatür sanatçıları ve illüstratörler) tarafından ele alınmıştır ve bunlarda Yahuda'nın aksine bir çirkinleştirme çabası görülmez.

Kutsal Kitap öyküleri dışında resimlenen bir intihar sahnesi erken Rönesans ressamı Giotto di Bondone'ye (1266-1337) aittir. Sanatçı intiharı ele alırken farklı bir neden ortaya koyar: umutsuzluk. Padua'daki Scrovegni Şapeli'nde alegorik "Umutsuzluk" figürünü kendini asmış bir figür olarak betimler (**G.9**). Böylece intihara dinsel anlayışın dışında bir bakış açısı getirir. İntihar artık gurur ya da ihanetin sonucu değildir, insanca bir nedeni de vardır. Ancak Giotto'nun umutsuz figürü bir kadındır. Giotto'nun resimlediği kadın figürü sıradan görünüşlüdür, şeytan da Yahuda resimlerindeki gibi onun ruhunu almak üzere gelmiştir.

G.9- Giotto di Bondone, "Umutsuzluk", Fresk, Capella Scrovegni, Padua
(Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Giotto_-_Scrovegni_-_47_-_Desperation.jpg)

Böylece erken Rönesansla birlikte yapılmaya başlayan intihar eden kadın resimleri, yüzyıllar boyunca devam eder. Bu kadınlar tarihte sözü edilen kişilikler olup, tümü de güzel kadınlardır. Bunlardan biri Antik Roma tarihinde önemli bir figür olan Lucretia (İ.Ö.?-510), tecavüze uğramış ve intihar etmiştir. Erken Rönesans sanatçısı Sandro Botticelli (1445-1510) onun öyküsünü üç aşamalı olarak yansıtmıştır. Resmin sol tarafında Lucretia'ya saldıran Sextus gösterilmiş, sağ tarafta ise Lucretia canına kıymış olarak onu bulanların arasında betimlenmiştir. Sahnenin orta bölümünde ise Lucretia'nın cesedi göğsüne saplı bir hançerle birlikte üzerinde

Davud ve Goliath heykeli bulunan bir sütunun altında bir kadın kahraman olarak sergilenmektedir (G.10).

G.10- Botticelli, "Lucretia'nın Ölümü", y. 1500, Ahşap üzerine tempera ve yağlıboya, 83.8x176.8 cm., Isabella Steward Gardner Museum, Boston
(Kaynak: http://www.bostoniano.info/wp-content/uploads/2011/04/P16e20_c3_001_web.jpg)

Botticelli intihar sahnesini resimlemek yerine olayın başlangıcını ve sonucunu vermeyi yeğlemiştir. Onun betimlediği Lucretia dağınık saçları ve sade giysisiyle idealize edilmiş bir görünümünden uzaktır.

Yüksek Rönesans sanatçısı Raffaello Santi (1483-1520) ise Lucretia'yı ayakta dururken hançeri göğsüne saplamak üzereyken betimlemiştir (G.11). Tek göğsünü açıkta bırakan giysisiyle Raffaello'nun betimlediği Lucretia, estetik açıdan güzel ve zariftir.

G.11- Raffaello, "Lucretia", y. 1508-10, Çizim, 39.7x29.2 cm., MET, New York
(Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/337075>)

Alman Rönesans sanatçısı Albrecht Dürer'in (1471-1528) Lucretiası da hançeri elinde ayakta durmaktadır ama çıplaktır (G.12). Havaya diktiği gözleri bir karar verme anı yaşadığını gösterir. Omuzlarına dökülen saçlarıyla Kuzeyin güzellik anlayışına uygun bir görünümüdür.

G.12- Albrecht Dürer, "Lucretia'nın İntiharı", 1518, Pano üzerine yağlıboya, 168x75 cm., Alte Pinakothek, Münih
(Kaynak: [https://www.wikiwand.com/en/The_Suicide_of_Lucretia_\(D%C3%BCrer\)](https://www.wikiwand.com/en/The_Suicide_of_Lucretia_(D%C3%BCrer)))

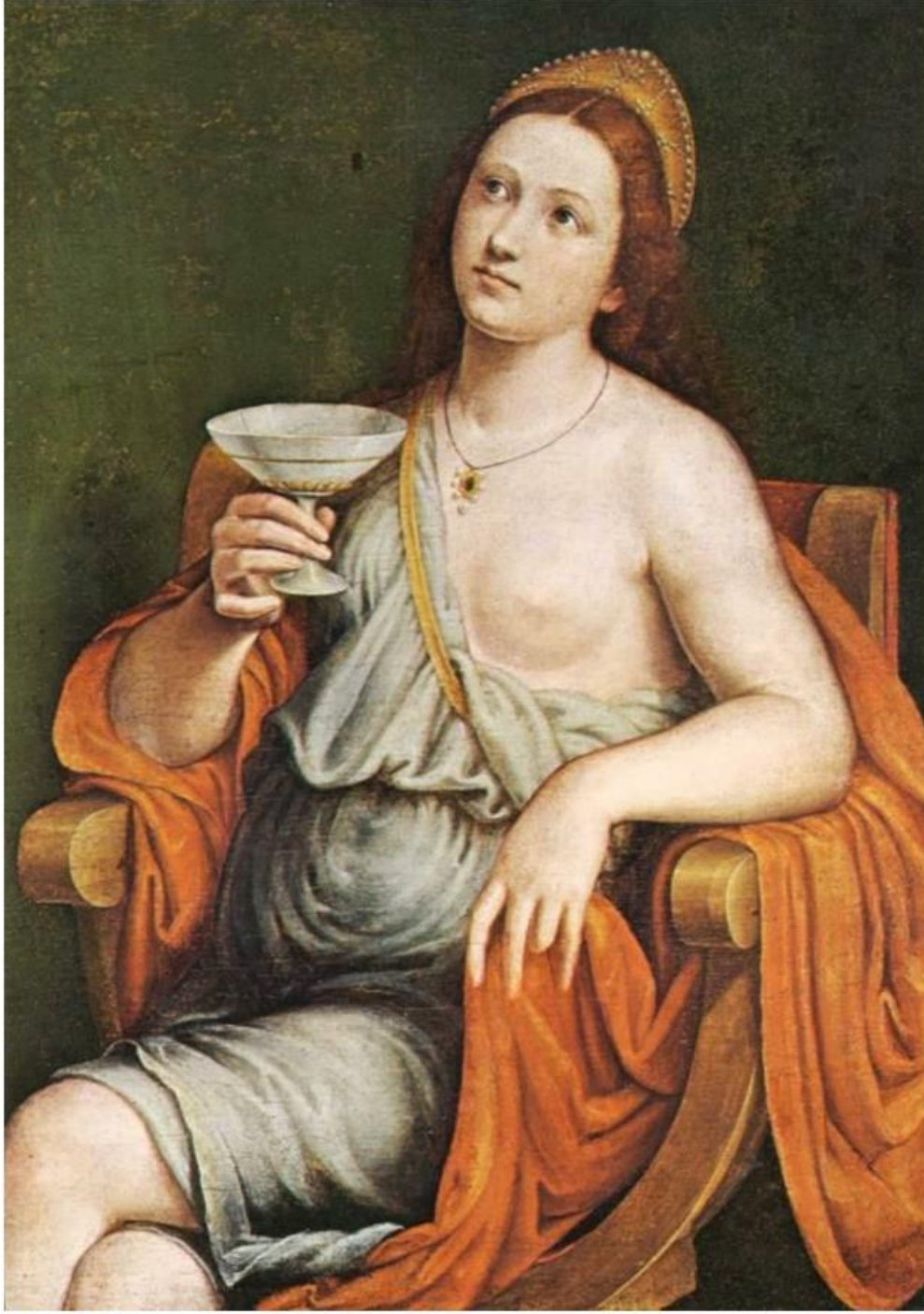

Romalıların eline düşmektense zehir içip intihar eden Kartacalı güzel Sophonisba (İ.Ö. 203) da ressamların sıklıkla betimlediği bir figürdür. Erken Rönesans sanatçısı Andrea Mantegna (1431-1506) onu zehir kadehini dudaklarına götürmüş olarak ayakta dururken giyinik olarak betimlemiştir (**G.13**). Bunun bir intihar anı olduğu pek belli değildir. Güzel giyimli, soylu bir kadının içki içmesi sahnesi gibi görünmektedir.

G.13- Mantegna, "Sophonisba", 1490'dan sonra, Ahşap üzerine tempera, 73x23 cm., National Gallery, Londra
(Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mantegna,_sofonisba.jpg)

Rönesans ressamı Giovanni Francesco Caroto (1480- y.1555) ise güzel Sophonisba'yı bir göğsü çıplak olarak bacak bacak üstüne atmış bir koltukta otururken betimlemiştir (**G.14**). Figürün elinde tuttuğu kadehle verdiği poz intihardan çok bir zevk anını akla getirmektedir.

G.14- Giovanni Francesco Caroto, "Sophonisba Zehri İçiyor", Ahşap zerine yağlıboya, Museo di Castelvecchio, Verona
(Kaynak: https://www.settemuse.it/pittori_opere_C/caroto_giovanni_francesco/caroto_francesco)

Barok sanatçı Guercino (1591-1666) ise Sophonisba'yı üst tarafı tümüyle çıplak olarak betimlemiştir (G.15). Modelin sol elinde tuttuğu kadeh, yavaşça ellerinin arasından kaymaktadır. Sağ elini midesine götürüşünden zehri içtiği anlaşılmaktadır. Ancak öyküsünü bilmeden bu resme baksak bunun bir intihar sahnesi olduğunu anlamak zordur.

G.15- Guercino, "Sophonisba'nın Ölümü", 1630, Tuval üzerine yağlıboya, 97x79 cm., Özel Koleksiyon
(Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Guercino_-_sofonisba_nuda.jpg)

Kendisini bir yılanla sokturarak intihar ettiği söylenen Mısır Kraliçesi Kleopatra (İ.Ö. 69-30) da pek çok ressamın ilgisini çekmiştir. Rönesans sanatçısı Giampietrino (1495-1521) onu tümüyle çıplak elindeki yılanla intihar ederken ele almıştır (**G.16**). Göğüs ucunu ısırın yılan erotik bir ima gibidir¹¹.

G.16- Giampietrino, "Kleopatra'nın Ölümü", 16.yy., Pano üzerine yağlıboya, 73x57 cm., Louvre, Paris
(Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Giampietrino_Death_of_Cleopatra.jpg)

Guido Reni (1575-1642) ise Kleopatra'yı çıplak göğsü üzerinde bir yılan tutarken betimlemiştir (**G.17**).

---

¹¹ Ron Brown, **The Art of Suicide**, London, Reaktion Books, s. 97

G.17- Guido Reni, "Kleopatra'nın Ölümü", y. 1639, Tuval üzerine yağlıboya, 124x94 cm., Sanssouci, Potsdam
(Kaynak: [http://pt.wahooart.com/@/8Y3G8V-Reni-Guido-\(Le-Guide\)-A-morte-de-Cleopatra](http://pt.wahooart.com/@/8Y3G8V-Reni-Guido-(Le-Guide)-A-morte-de-Cleopatra))

Barok sanatçı Guido Cagnacci (1601-1663) farklı bir sahne tasarlayarak onu bir koltukta otururken ölü bulan genç kızlarla çevrelenmiş olarak resimlemiştir (**G.18**). Ölü figürün estetik açıdan göze çirkin görünen bir durumu söz konusu değildir. Başını hafifçe yana düşmüş uyuyor gibi gösterilmiştir.

G.18- Guido Cagnacci, "Kleopatra'nın Ölümü", 1659-63, Tuval üzerine yağlıboya, 140x 159.5 cm.,
Kunsthistorisches Museum, Viyana
(Kaynak: <https://www.archaeology.wiki/blog/2013/10/10/was-cleopatra-beautiful-the-archaeological-evidence/>)

Rönesans'tan başlayarak giderek artan sayıda resmedilen erdemleri uğruna intihar eden bu kadın betimleri, estetik açıdan göze daha hoş gözürken bir yandan da intiharın kadınlara özgü bir şey, bir tür zayıflık gibi algılanmasını sağlar. Kadın güzelliğinin ön planda olduğu intihar sahneleri 14. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar sürmüştür.

Ancak 18. yüzyılda intihar, resim sanatında yine erkeklere özgü bir eylem olarak yer almaya başlar. Bu durumun nedeni Antik konulara yönelen Fransız Neo-klasik ressamlardır.

Louis André Gabriel Bouchet (1759-1842), "Genç Cato'nun Ölümü" adlı resminde İ.Ö. 95-46 yılları arasında yaşamış olan ve cumhuriyetçi değerlere bağlılığıyla tanınan senatörün intiharının

hemen sonrasında ele almıştır. Kılıcını kendine saplayarak intihar eden Cato hemen ölememiştir¹², yatağında yarı oturur durumdadır. Etrafında toplanan figürlerin ona doğru uzanan elleri, konunun dramatik etkisini arttırmaktadır (G.19). Fransız Devrimi öncesinde bu cumhuriyetçi figürün resmedilmesi, dönemin arayışına, ilgi alanına son derece uygundur.

G.19- Louis-André Gabriel Bouchet, "Uticalı Cato'nun Ölümü", 1797, Tuval üzerine yağlıboya, Ecole nationale supérieure des Beaux-art

(Kaynak: https://www.wikiwand.com/en/Louis-Andr%C3%A9-Gabriel_Bouchet)

Bu dönemde resmedilen bir başka figür de inancından ödün vermektense kendine sunulan baldıran zehrini içen Sokrates' tir (İ.Ö. ?-399) (G.20). Dönemin sanatçıların intihara yaklaşımı, soylu bir amaç uğruna intiharı seçen erdemli kişileri gösterip, idealler uğruna ölüme gidilebileceğini vurgulamaktır. Böylece intiharın "idealize edilmesi" yolunda ilk çabaların bu dönemde varolduğu gözlenir.

Bu idealizasyon çabası 19. yüzyılda meyvesini verecek, intihar bu yüzyılda yüceltilecektir. Dönemin intihar konusunu işleyen resimlerinde bu olguya farklı iki bakış açısı getirildiği görülür. Bu bakış açılarından biri, intiharı "romantik bir eylem" olarak ele almaktır. Bunun örneğini Henry Wallis'in (1830-1916) "Thomas Chatterton'ın Ölümü" adlı resminde görürüz

¹² Plutarkos'un anlattığına göre; Cato, kılıcının açtığı yaradan bağırsakları dışarı çıkmış bir halde yatağının üzerine düşmüştür. Ayrıntı için bkz. Plutarch, *Life of Cato*, 72.2

(G.21). Thomas Chatterton (1752-1770) daha 18 yaşındayken arsenik içerek intihar eden bir şairdir. Genç yaşında eski parşömen kağıtlara Thomas Rowley adlı Bristollü bir 15. yy. keşişinin elinden çıkma gibi görünen şiirler yazmış, bu sahtekarlık sonradan keşfedilmiştir ¹³. Wallis resmi sergilerken Marlowe'un Dr. Faustus'undan şu dizeleri ilişirir : "... Kesildi tam düzgün büyüyemeden dal/yakıldı Apollon'un defne dalı..." Resim sergilendiğinde bir sansasyon yaratır ¹⁴.

G.20- Jacques Louis David, "Sokrates'in Ölümü", 1787, Tuval üzerine yağlıboya, 129.5x196.2 cm., MET, New York

(Kaynak: [https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:The_Death_of_Socrates_\(Jacques-Louis_David\)#/media/File:David_-_The_Death_of_Socrates.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:The_Death_of_Socrates_(Jacques-Louis_David)#/media/File:David_-_The_Death_of_Socrates.jpg))

¹³ (Çevrimiçi) <https://www.britannica.com/biography/Thomas-Chatterton> 15 Mayıs 2017

¹⁴ (Çevrimiçi) <http://www.tate.org.uk/art/artworks/wallis-chatterton-n01685> 15 Mayıs 2017

G.21- Henry Wallis, "Thomas Chatterton'ın Ölümü", 1856, Tuval üzerine yağlıboya, 62.2x 93.3 cm., Tate Britain, Londra

(Kaynak: https://www.wikiwand.com/en/The_Death_of_Chatterton)

Resimde tavan arasındaki mütevazı odadaki yatağa uzanmış yatan genç şairin bir kolu, İsa'nın mezara konuluşunu konu alan resimlerde olduğu gibi aşağı sarkmakta, beyaz cildi ölü olduğunu göstermekte, yerdeki zehir şişesi de bu ölümün nedenine işaret etmektedir. Yanıbaşındaki sandığın içindeki şiirleri yırtılmış, ayak ucundaki masada duran şamdandaki mum sonuna kadar yanıp bitmiştir. Bunlardan anlaşıldığına göre Chatterton bütün gece mum ışığında şiirlerini okumuş, sonra bunları yırtmış ve zehri içmiştir. Sabah olduğunda artık ölüdür. Penceresinde duran gül saksısındaki gül gibi solmuş, yaprakları savrulmuştur.

Bir aziz gibi gösterilen şairin ölümünün ardında yatan nedenler çokça tartışılmış, ekonomik ve toplumsal açmazlar üzerinde durulmuştur. Ancak konumuz açısından ilginç olan onun neden öldüğü değil, ölümünün nasıl yansıtıldığıdır. Burada intiharın idealize edilmesiyle karşılaşırız. Ancak bu idealizasyon kahramanlığa dayalı bir idealizasyon değildir. Resme baktığımızda romantik bir ölüm sahnesi görürüz. Kan yoktur, ceset uyuyor gibidir, gövdenin kendini bırakışı kolun aşağıya sarkmasıyla verilmiştir. Şairin genç yüzü, gövdesinin zarif bükülüğü ve kullanılan renkler ile "güzel" bir intihar sahnesi yaratılmıştır. Estetik açıdan bir idealizasyon söz konusudur. Önceki yüzyılların intihar eden güzel kadın resimlerinden farklıdır bu resim, çünkü eski ressamlar onların intihar etme yolundaki karar anlarını gösterir. Yılan, zehir, hançer ele alınmış, ölüme giden yola çıkılmıştır ama modeller henüz canlıdır. Wallis'in resmi ise eylemin sonucunu gösterir; yatağında yatan ölü bir gövde... Ancak bu gövde, estetik açıdan son derece çekicidir.

İntihar eden genç imgesinin böyle idealize edilmesinde Johann Wolfgang von Goethe'nin (1749-1832) 1774'te yayınladığı *Genç Werther'in Acıları* romanının payı olduğu düşünülebilir. Berman'a göre; bu romandaki Werther karakteri moda haline gelmiş, kıyafeti mimikleri hatta intiharı taklit edilmeye başlanmıştır¹⁵. Dolayısıyla 18. yüzyılın son çeyreğinden itibaren intiharın pişman olan hainler ve gururlulara ya da erdemlilere değil, romantik aşıklara da özgü bir eylem olarak algılanmaya başlandığını söyleyebiliriz. Ancak aksini iddia edenler de vardır. İngiltere'de Wertherizm'den uzak kalındığını düşünen Gates, o dönemde yapılan eleştirilerden yola çıkarak Wallis'in resminin de yapıldığı dönemde nasıl ölünmemesi gerektiğini gösteren bir örnek olarak görüldüğünü söyler¹⁶. Acaba gerçekten öyle midir? Bunu anlamak için o dönemde yapılmış başka resimleri de incelemek gerekir.

Nitekim Wallis gibi Pre-Raphaelite bir sanatçı olan John Everett Millais (1829-1896) Shakespeare'in boğularak ölen ünlü Ophelia karakterini 1852'de hiç de estetik olmayan gerçekçi bir ölüm olarak betimlemişti (G.22). Suda yatan, ağzı ve gözleri aralık Ophelia figürü gerçekçi ama estetik açıdan güzel görünen bir figür değildir¹⁷. Oysa Wallis'in gözleri kapalı uzanmış yatan Chatterton figürü estetik bakımdan gayet çekici bir figürdür. Böylece aynı akımın sanatçılarının ölümü ele alırken iki farklı tutum içinde olduğunu söyleyebiliriz. Wallis estetiği, Millais ise gerçekçiliği ön plana almaktadır. Ancak Ophelia'nın ölümünün bir intihar olmadığı, kaza sonucu olduğu unutulmamalıdır. Oyunda kraliçenin ağzından anlatılan bu ölüm Ophelia'nın tırmandığı dalın kırılması sonucunda ırmağa düşmesiyle gerçekleşmiştir¹⁸.

---

¹⁵ J. Berman, **Surviving Literary Suicide**, Amherst, University of Massachusetts Press, 1999, s. 26

¹⁶ B. Gates, **Victorian Suicide: Mad Crimes and Sad Histories**, Princeton University Press, 1988, s. 25.

¹⁷ S. Özer Pınarbaşı, "Batı Resminde Ophelia Betimleri", **Sanat Tarihi Yıllığı**, Sayı XVI, 2003, s. 112

¹⁸ W. Shakespeare, **Hamlet**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1946, IV; VII

G.22- John Everett Millais, "Ophelia", 1851-2, Tuval üzerine yağlıboya, 76.2x111.8 cm., Tate Britain, Londra
(Kaynak: [https://www.wikiwand.com/en/Ophelia_\(painting\)](https://www.wikiwand.com/en/Ophelia_(painting)))

Dolayısıyla Wallis'in Chatterton'ı, bir intihar betimi olarak estetik görünümü ile intiharın yüceltilmesinin bir örneğidir. Bu yüceltmenin düşünsel temeli, çağın intihara farklı bakışında yatar. Nitekim Honoré de Balzac (1799-1850) 1831'de yazdığı *La Peau de Chagrin* adlı yapıtında "...Her intihar melankolinin yüce bir şiiridir..." demiştir¹⁹.

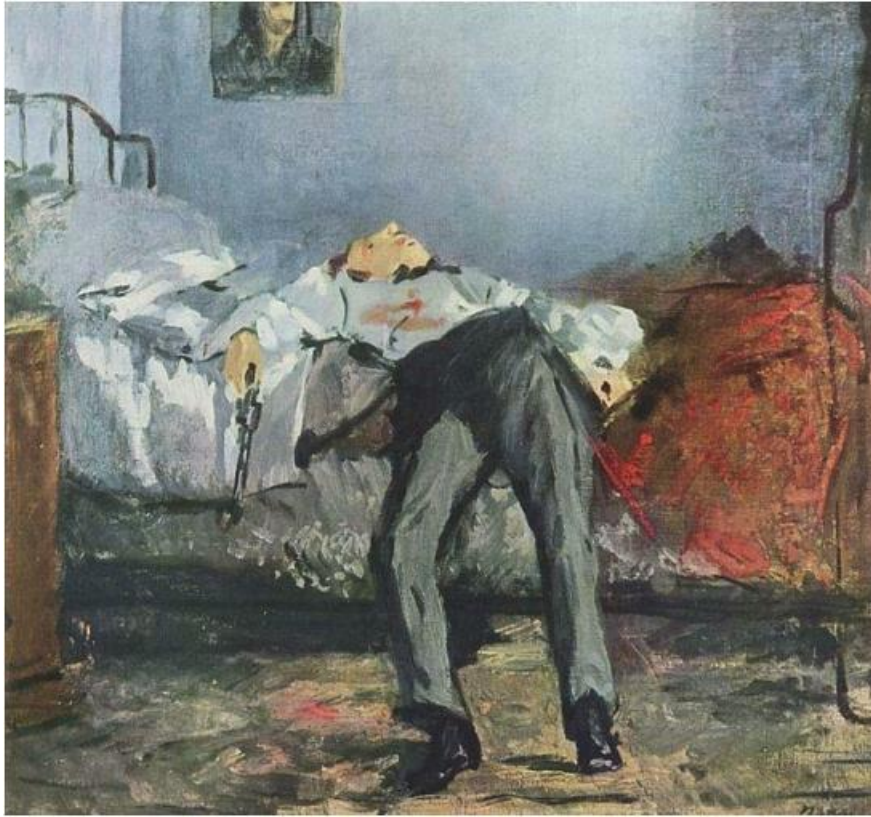
Böylece sanatta hainlerin, gururluların, umutsuzların, erdemli kadınların başvurduğu bir yöntem olan intihar, neoklasik dönemde önce idealleri uğruna ölümü seçen kahramanlara özgü bir eylem haline gelmiş, romantik dönemde ise Goethe ve Balzac gibi edebiyatçıların da desteğiyle idealize edilmiştir. Ancak bu idealizasyon, soylu amaçlar uğruna ölümü seçen kahramanlara özgü bir idealizasyon değildir, romantizme özgü biçimsel bir idealizasyondur.

19. yüzyıl ressamlarından Eduard Manet (1832-1883) ise başka bir bakış açısıyla intiharı ele alır. Onun 1877-1881 yıllarına tarihlenen "İntihar" adlı resmi yatağında kendini vurmuş bir figürü gösterir (**G.23**). Yüzünü göremediğimiz, kimliğini bilmediğimiz, neden intihar ettiği belirsiz olan bu figür, yalnızca intiharın bir gösterimidir, başka bir mesaj vermez. Bir yokoluş ve bir sonu gösterir, yoruma açık değildir. Manet burada adeta intihar eylemini bütün çıplaklığıyla

---

¹⁹H. Balzac, *La Peau de Chagrin: Etudes Sociales*, Paris, 1838, s. 15.

bir eylem olarak ortaya koymak istemiştir. Yüceltme, estetik idealizasyon söz konusu değildir. Realizm akımıyla İzlenimcilik akımı arasında bir geçiş dönemi sanatçısı olan Manet, intiharı izleyiciye bir gerçeklik olarak gösterir, yorum yapmaz. Sanatçının bu konuda getirdiği bir yenilik, intihar edenin kimliğinin bilinmemesidir. O zamana kadar mitolojiden, Kutsal Kitap'tan, tarihten, sanat çevresinden kişilerin intiharları resimlere konu edilmişken, artık anonim bir intihar resmiyle karşı karşıya kalırız.

G.23- Eduard Manet, "İntihar", 1877-1881, Tuval üzerine yağlıboya, 38x46 cm., Foundation E. G. Bührle, Zürih
(Kaynak: <http://www.manet.org/le-suicide.jsp>)

İki dünya savaşının yaşandığı 20. yüzyılın sanatçılarında da intihara iki farklı bakış gözlenir. Bu bakış açılarından biri Otto Dix (1891-1969) ve George Grosz (1893-1959) gibi intiharı pek ciddiye almayıp, karikatürize etmektir. Dix'in yapıtı, dar bir odada kendini asmış bir adamı gösterir. Adamın karşısında da paltosu ve şapkası asılıdır. Ruhunu ise sandalyede oturmaktadır ve yüzü gülümser gibidir (G.24).

G.24- Otto Dix, "İntihar", 1922, Özgün Baskı, Özel Koleksiyon
(Kaynak: <https://www.artgallery.nsw.gov.au/collection/works/259.2004/>)

Grosz'un resminde de aynı karikatürize etme özelliği görülür. İntihar eden adamın nasıl öldüğü pek belli değildir. Bir genelev sokağında yerde yatmaktadır (G.25). Savaşın ardından sanatçıların intiharı artık sıradan insana özgü bir gündelik yaşam gerçeği olarak gerektiğinde karikatürize edilebilen olgu halinde ele aldıkları görülür. Ölenlerin kimliği de belirsizdir, onlar hem hiç kimse hem de herkeştir.

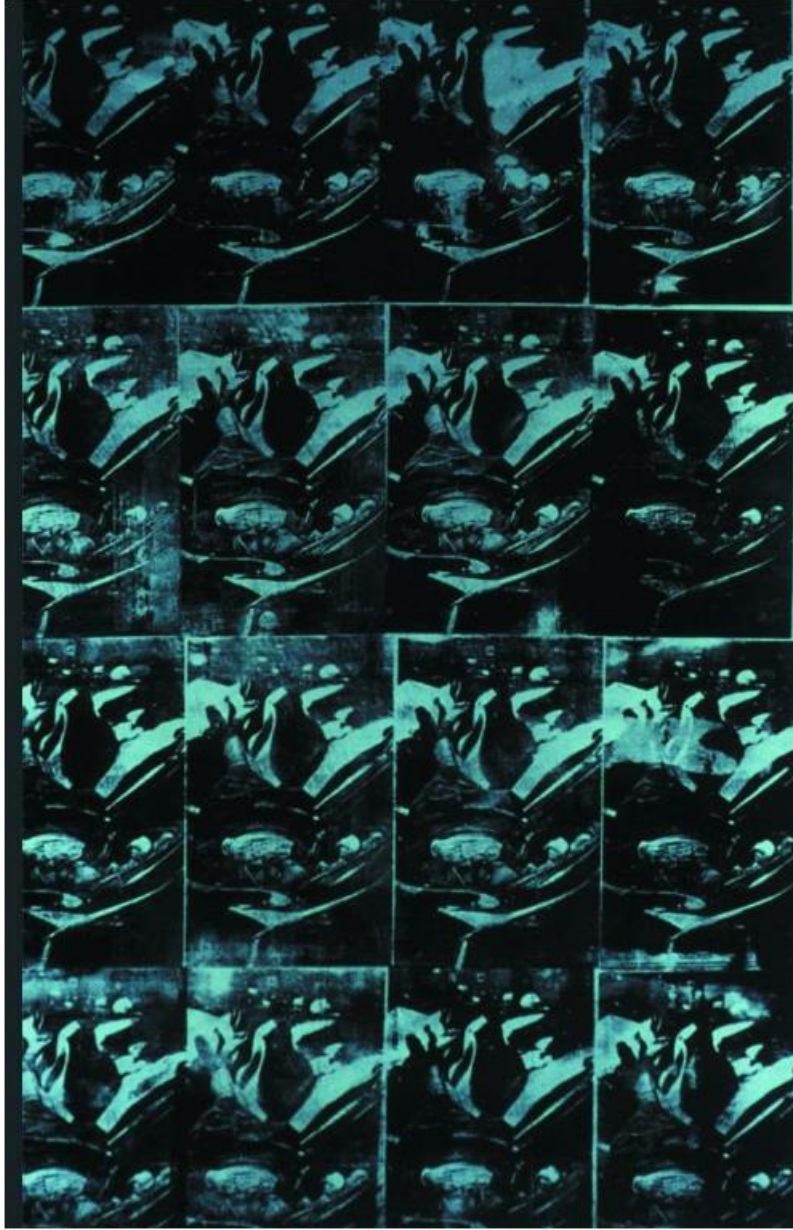
G.25- George Grosz, "İntihar", 1916, Tuval üzerine yağlıboya, 100x77.5 cm., Tate Modern, Londra
(Kaynak: <http://www.tate.org.uk/art/artworks/grosz-suicide-t02053>)

20. yüzyıl sanatçısının intihara öteki bakış açısı ise sıradan bir insanın intiharını ikonize etmektir. Nitekim Camus; "...intihar ediminin yüreğin sessizliğinde tıpkı büyük bir yapıt gibi hazırlandığını..." söylemiştir 20. Andy Warhol'un 1962 tarihli yapıtının (G.26) kaynağı 1947 tarihli bir fotoğrafıdır ve Life Dergisi'nde haftanın fotoğrafı olarak yayınlanmış gerçek bir intihar fotoğrafıdır (G.27). Fotoğrafta görülen Evelyn McHale, New York'taki Empire State binasından

---

²⁰ A. Camus, **a.g.e.**, s. 16

atlayarak 5. Cadde'de park etmiş bir arabanın üzerine düşmüştür. Düştüğünde eldivenli eliyle boynundaki inci kolyeleri tutan pozu, şık giysisi, bozulmamış makyajı ile estetik açıdan özenle tasarlanmış bir fotoğraf gibi görünmektedir. Fotoğraf tarihinde en güzel intihar diye bilinen bu anı yakalayan fotoğrafçı Robert C. Wiles'tır ve fotoğraf ikonik bir fotoğrafa dönüşünce Warhol, onu ipek baskı tekniğiyle çoğaltıp, kola şişeleri ya da Campbell çorba konservelerini gösterdiği diğer resimlerine benzer bir günlük kullanım nesnesi gibi sunar bize.

G.26- Andy Warhol, "İntihar (Düşmüş Ceset)", 1962, Serigrafi, Adelaide de Menil Koleksiyonu, New York
(Kaynak: <https://fashionculturesparsons.files.wordpress.com/2015/04/suicide-fallen-body.jpg>)

G.27- Robert C. Wiles, "En Güzel İntihar", Haftanın Fotoğrafi, 12 Mayıs 1947, Life Magazine
(Kaynak: https://www.wikiwand.com/en/Evelyn_McHale)

20. yüzyıl ressamının imgeleminde intihar artık gurur, umutsuzluk ya da soylu amaçlar uğruna işlenecek bir günah (!) değil, sıradan insanın yaşamının sonlanmasının bir yoludur o kadar. Estetik de olabilir, karikatürize de edilebilir, günlük yaşamın ikonuna da dönüşebilir. Camus'nün intiharı, yaşamın yaşamaya değip, değmeyeceği sorusunun yanıtı olarak ortaya koyması gibi sanatçı da fazla yorum yapmadan bu soruyu "değmeyecek" diye yanıtlayıcı göstermektedir bize yalnızca²¹.

---

²¹ İntihar temasının Türk edebiyatında ele alınmasına karşılık Türk resminde örneğine rastlanmamıştır.

Kaynakça/References

- AQUINAS, Thomas, **Summa Theologiae 2a2ae**, question 64, article 5 BALZAC, Honore de, **La Peau de Chagrin: Etudes Sociales**, Paris, 1838.
- BERMAN, Jeffrey, **Surviving Literary Suicide**, Amherst, University of Massachusetts Press, 1999.
- BROWN, Ron, **The Art of Suicide**, London, Reaktion Books, 2001.
- CAMUS, Albert. **Sisifos Söyleni**, İstanbul, Can Yayınları, 2010.
- ERHAT, Azra, **Mitoloji Sözlüğü**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1978.
- GATES, Bill, **Victorian Suicide: Mad Crimes and Sad Histories**, Princeton University Press, 1988.
- Kitabı Mukaddes**, İstanbul, Kitabı Mukaddes Şirketi, 1997
- ÖZER-PINARBAŞI, Simge, "Batı Resminde Ophelia Betimleri", **Sanat Tarihi Yıllığı**, XVI, 2003, s.107-122
- SHAKESPEARE, William, **Hamlet**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1946.
- <https://ethicsofsuicide.lib.utah.edu/selections/thomas-aquinas/> Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2017
- <https://www.mepa.org.mt/judastree/> Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2017
- <https://www.britannica.com/biography/Thomas-Chatterton> Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2017
- <http://www.tate.org.uk/art/artworks/wallis-chatterton-n01685> Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2017